

...Tider skal komme, tider skal henrulle, slekt skal følge slekters gang.....

Før du leser årets julenummer kan du godt stille deg opp midt på stuegulvet og synge andre vers av den kjente og kjære julesalmen «Deilig er jorden» (syng forresten gjerne alle tre versene hvis du vill!). Selv ikke-troende kan tillate seg å synge teksten i denne salmen og la teksten i noe overført betydning handle om at vi er en del av en historisk prosess som går sin gang på godt og ondt. Vi kan like eller mislike det, men tross alt: Vi kan ikke «hoppe av» eller fornekte den verden vi lever i. Da er det bedre å stoppe opp og prøve å forstå: Hvorfor er (den medisinske) verden som den er? Kan vi bli klokere av å prøve å sette vår medisinske hverdag i et historisk perspektiv, og kan vi trekke tråder framover i tid? Hvordan ser verden og medisinen med den ut om 100 år?

Med disse tanker som utgangspunkt har redaksjonen samlet et knippe artikler som belyser temaet: **Samfunnet i endring – hva med medisinen?** Selv et tolvbindsverk ville ikke dekket dette temaet fullkomment, det du holder i hendene gir bare små glimt av dette omfangsrige temaet, men vi håper det gir deg noen gode leseropplevelser i god-stolen ved juletreet med tente lys i vinduskarmen og gode julekaker på fatet ved siden av.

Gro Harlem Brundtlands åpningstale på Nidaroskongressen i høst fokuserer på at kunnskap er stadig viktigere i globaliseringens tidsalder. «Det finnes ingen fysiske helsegrenser», sier hun og peker på at det har det heller aldri gjort. Svartedauden, spanskesyken, HIV- og SARS-epidemien er eksempler på at bekjemping av epidemiske sykdommer krever kunnskap og samarbeide over landegrensene. I økende grad er vi forberedt på verdensomspennende epidemier, men vi er også mer utsatt siden verden er blitt «mindre» enn den var. Hennes avslutning om tobakksepidemien og troen på at «den dagen kommer da tobakk ikke lenger har fotfeste i vår kultur» er et meget optimistisk utsagn, ikke rart hun har fått til mye på de årene hun har ledet WHO!

«Et somatiserende feilspor» – Dag Bruusgaards artikkel om funksjonelle lidelser handler om et helt annet medisinsk fenomen: Alle plagene vi ikke har rasjonelle, vitenskapelige forklaringer på, men som i stor grad dominerer den allmennmedisinske hverdag og ikke minst uføregraden til den moderne, vestlige befolkning.

«Når vi møter pasienter med plager vi ikke forstår... er det viktigere enn ellers å lytte til pasienten selv og dennes forståelse av problemet» hevder han. Evnen til å lytte og prøve å forstå bør være legeskunstens ypperste kjennetegn. Kjell Maartmann-Moes «rapport» fra det moderne menneskets kaotiske (lege)liv konkluderer da også nettopp med å referere til Søren Kierkegaards refleksjoner over dette i

1859; om å sette seg i pasientens sted for dermed å forsøke å forstå dem bedre. Maartmann-Moe plukker elegant ut essensen i den gode allmennmedisinen: Konsultasjonen - den gode samtale mellom lege og pasient - den står fortsatt som et grunnfjell og må taes vare på som den edelsten den er midt i alt kaoset vi ellers må forholde oss til i den moderne hverdag.

Fiskerihelse før og nå er på mange måter malende eksempler på skiftende tider, som Edel Åsjord ganske riktig påpeker: Skårungen Lars, høvedsmannen Kristaver, Jakob Pinadø med litlfoten og Kaneles Gomann i Johan Bojers «Siste viking» ville neppe trodd sine egne øyne om de hadde besøkt en moderne fiskebåt i 2003. De enorme forbedringene som har skjedd er knapt til å tro når vi leser Henning Aanes' beskrivelse av «Hygiene og helse under lofotfisket gjennom 150 år». Sammen med Jorid Anderssens artikkel om endringer i «Den uformelle helsetjenesten i et samfunn i endring» får vi ingen problemer med å se at medisinen forandrer seg takt med politiske og samfunnsmessige forhold, og det på en måte som knapt synes dersom ingen prøver å sette et historisk perspektiv på fenomenet.

«Almindelige Regler for Sundhedens Vedligeholdelse og de Sykes Pleie til Landalduens Nytte» fra 1833 er lesing med stor underholdningsverdi, men også svært interessant: Hvor mange av disse rådene er ikke like nyttige den dag idag? De representerer «sunt bondevett», noe tidligere tiders distriktsleger var utstyrt med i rikt monn. For oss består vel noe av legeskunsten også i å prøve å beholde dette «sunne allmennlegevettet» midt i strømmen av all den mer eller mindre godt dokumenterte kunnskapen som i våre dager nesten kveler oss i all sin overflod.

Verden er mer mangfoldig enn tidligere, vi lever i et flerkulturelt samfunn. Interjuvet med Trond Ali Lindstad, den forhenværende AKP- (ml)eren som idag er troende muslim og brobygger mellom den norske og den muslimske verden på Grønland i Oslo, viser oss en verden ingen for 100 år siden kunne forestille seg som en realitet i Norge i 2003. Vi kan jo da ikke annet enn å undres på veien videre - hvilket tema vil Utpostens julenummer i 2103 ha, hvilke sider av medisinen i 2103 vil da virke like fremmed på dem som noe av det stoffet vi i dette nummer presenterer virker på oss? Vi skulle gitt mye for å lese akkurat det julenummeret, men siden det ikke går i trykken på en stund enda kan vi i mellomtiden anbefale årets julenummer på det varmeste: Det gir kilde til refleksjon og kanskje en inspirasjon til å ta fatt på 2004 med «blanke ark og fargestifter tel». Utposten ønsker med dette sine lesere en riktig god jul og et godt nytt år!

Jannike Reymert

